

ОБЛІКОВА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОСНОВА ЗАДОВОЛЕННЯ СУЧАСНИХ ПОТРЕБ УПРАВЛІННЯ

Відомо, що левову частину економічної інформації для прийняття управлінських рішень надає облік, оскільки він є дзеркалом виробничо-господарської діяльності кожного підприємства незалежно від форми власності, розмірів підприємств, системи організації та управління. Відомо також, що мало зафіксувати господарську операцію бухгалтерським документом, потрібно ще виконати велику підготовчу роботу, щоб звести первинну облікову інформацію до вигляду, зручного для подальшого використання менеджерами і керівництвом підприємства.

Велику допомогу обліковому персоналу у проведенні цієї роботи на сучасному етапі надають комп'ютерні технології збирання та оброблення облікової інформації.

Водночас слід зазначити, що науковцями не все ще зроблено у вирішенні методологічних проблем, щоб полегшити важку працю бухгалтерів. Насамперед це стосується проблем, пов'язаних з реформуванням бухгалтерського обліку та ліквідацією розбіжностей між бухгалтерським і податковим обліками.

Більшості читачів і фахівців відомо традиційний вислів "нове — це давно забуте старе". Саме до старого доцільно привернути увагу читача, а воно, як усім відомо, — це планова соціалістична економіка, в умовах якої більшість фахівців мала можливість працювати і пізнати її не тільки зовні, а й із середини.

Мабуть, ще не всі забули, що таке планування. Якщо забули або хто не знає, то доцільно нагадати, що цей термін за радянського періоду відображав особливий метод господарювання й охоплював поточне і перспективне планування діяльності конкретних підприємств", окремих галузей і всього народного господарства у цілому.

Терміни галузеве і народногосподарське планування є неактуальними на сьогодні, тому доцільно зосередити увагу на внутрішньогосподарському поточному плануванні як основі раціональної організації виробничо-господарської діяльності підприємства будь-якої власності та організації виробництва.

Такий уже наш менталітет, що все старе ми відкидаємо і ганимо та, як часто буває, разом з "брудною водою виплескуємо і дитину". І в той же час захоплюємося усім закордонним, не завжди розуміючи його суті. Як приклад можна навести модний сьогодні термін "бюджетування". Прийшов цей термін до нас з економічної літератури західних країн. Там він передбачає доведення до кожного структурного підрозділу підприємства матеріальних, трудових,

грошових лімітів у вигляді бюджетів цих підрозділів, за межами яких вони не мають права виходити у господарській та виробничій діяльності. Хіба цей процес не відображає відомі нам з радянського минулого внутрішньогосподарське планування та госпрозрахунок структурних підрозділів підприємства? За радянських часів вирішенню цих проблем присвячувалися тисячі наукових праць, списано тонни паперу, у теоретичному плані вони були досить детально обґрунтовані, але проблема фактично не була вирішена у тій площині, як задумувалася.

Основна причина недосагнення поставленої мети, на погляд автора, полягала в тому, що на той час не було технічних можливостей реалізації поставлених завдань.

Впровадження внутрішньогосподарського планування і господарського розрахунку структурних підрозділів вимагало проведення великої рутинної роботи, підставою для якої мав би бути великий обсяг облікової інформації про ліміти, доходи і витрати, згруповані у різних площинах. На той час у Радянському Союзі були мало відомими сучасні комп'ютерні технології оброблення та накопичення економічної інформації, а вирішення цієї проблеми традиційними ручними методами зумовлювало зростання первинної облікової документації і, як наслідок, суттєве збільшення чисельності управлінського персоналу. Зрозуміло, що збільшення чисельності АУЛ обмежувалося так званими "предельними" асигнуваннями, тому проблему фактично "заговорили".

На сучасному етапі розвитку, коли більшість економічної інформації формується і накопичується в електронних базах даних, а в практику широко впроваджуються сучасні комп'ютерні технології ведення бізнесу, є сенс повернутися на українських підприємствах до впровадження внутрішньогосподарського планування та внутрішньогосподарського розрахунку, або бюджетування — як модно сьогодні говорити.

Потрібно підкреслити, що йдеться не про повсюдне впровадження бюджетування (внутрішньогосподарського розрахунку), а лише про методологію організації цієї роботи в умовах комп'ютеризації облікового процесу.

Треба, на погляд автора, так організувати ведення комп'ютерного бухгалтерського обліку, щоб автоматично забезпечувалося накопичення облікової інформації за різними групувальними ознаками: структурними підрозділами, виробничими переділами (де вони є), центрами витрат, центрами відповідальності тощо. Таке групування і накопичення облікової інформації потрібне насамперед підприємствам з широким асортиментом вироблюваної продукції, з великою кількістю виробничих і функціональних підрозділів, а також підприємствам, технологічний процес яких охоплює декілька переділів.

Для малих підприємств ця проблема не так актуальна, оскільки в них здебільшого невеликий асортимент продукції, один, максимум два центри відповідальності, які тотожні центрам витрат.

Щоб забезпечити таке групування облікової інформації сьогодні, на погляд автора, недостатньо використовувати чинний план бухгалтерських рахунків, а доцільно його доповнити системою субконто першого, другого, третього, п-го порядку, вмонтувавши її в чинний план між субрахунками та рахунками аналітичного обліку.

Термін "субконто" досить активно використовується пакетом прикладних програм "1С—Бухгалтерія", який дає технічну можливість користувачу (як і деякі інші пакети прикладних програм) групувати облікову інформацію за ієрархічним (вертикальним) принципом.

Накопичення облікової інформації одночасно за структурними підрозділами, переділами, центрами витрат та центрами відповідальності вимагає від практиків та проектувальників застосування як вертикальної, так і горизонтальної ув'язки бухгалтерських рахунків різних рівнів. Це стосується, зокрема, усіх рахунків 7-го класу "Доходи та результати діяльності", 8-го класу "Витрати за елементами" та 9-го класу "Витрати діяльності", деяких рахунків 1-го класу (10,11,12,13,15), 2-го класу (20, 22,23,24,26,26,), окремих рахунків 3—6-го класів

Усі рахунки системи субконто, як і рахунки 7—9-го класів у кінці звітного періоду мають закриватися і, як наслідок, не відображатися у балансі. Основне їх призначення — накопичення вибіркового даних за відповідною групувальною ознакою завдяки транзитному перепису через ці рахунки облікової інформації. Чому сьогодні це важливо? Відповідь лежить у площині фактичного невикористання на більшості українських підприємств рахунків 8-го класу. Поясненням своєї поведінки "а навіщо?" практичні бухгалтери підтверджують те, що вони або до кінця не зрозуміли геніальної задумки розробників чинного плану рахунків, або не хочуть понести додаткові трудові затрати, або життя ще не примусило їх глибше, детальніше аналізувати власні витрати, щоб виживати в конкурентній боротьбі.

Ринковий механізм, що працює на повну потужність, у подальшому обов'язково буде сприяти процвітанню одних і спричиняти масове банкрутство інших підприємств. Хочеться вірити, що колись все-таки зникнуть з господарської практики методи процвітання внаслідок постійного підвищення цін на власну продукцію (товари чи послуги), а процвітати будуть лише підприємства, які налагодять ефективну систему бюджетування і контролю власних витрат.

Актуальним завданням обліковців, науковців та студентів, на погляд автора, є проведення в життя облікової політики, спрямованої на ефективну організацію обліку витрат і доходів кожним структурним підрозділом або модними сьогодні центрами витрат та відповідальності.

Висновки. Оскільки бухгалтерська наука, як і вся наука взагалі, має випереджати практику, саме сьогодні було б доцільно без додаткових трудових затрат обліковців забезпечувати ефективне формування облікової інформації для сучасних потреб управління на усіх рівнях та в усіх центрах. На погляд автора, уже сьогодні потрібно залучити фахівців з комп'ютерних технологій та молодих вчених — аспірантів, магістрів і спеціалістів з обліку та

аудиту, які б раціонально використали наукові доробки радянських вчених-економістів у сфері внутрішньогосподарського розрахунку та доклали зусиль до вирішення цієї проблеми на сучасному рівні.